

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA KUHITIMU KIDATO CHA NNE

015/2

ELIMU YA DINI YA KIISLAMU 2

(For Both School and Private Candidates)

Muda: Saa 3

MAJIBU

Mwaka: 2011

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu A, B, C na D zenye jumla ya maswali kumi na mbili.
2. Jibu maswali manne, swali moja kutoka kila sehemu
3. Kila swali lina alama 25.

maktaba.tetea.org

1. Bainisha hatua sita alizochukua Mtume (s.a.w) katika kuhifadhi Qur'an katika msahafu.

i. Kuhifadhi Qur'an kwa masahaba wake: Mtume Muhammad (s.a.w) aliwahasisha masahaba wake kuhifadhi Qur'an kwa kukariri. Hii ilikuwa hatua ya kwanza kuhakikisha wahyi uliobaki salama.

ii. Kuandika Qur'an mara baada ya wahyi kuteremshwa: Kila mara Qur'an ilipoteremshwa, Mtume alihakikisha wahyi unaandikwa mara moja na waandishi wa wahyi walioteuliwa, kama vile Zayd bin Thabit.

iii. Kuweka Qur'an katika mpangilio: Mtume Muhammad (s.a.w) alitoa maelekezo ya wazi kuhusu mpangilio wa aya na sura, licha ya kuteremshwa kwa wahyi kwa vipindi tofauti. Mpangilio huu ulikuwa msingi wa kuikusanya baadaye.

iv. Kusimamia usomaji sahihi wa Qur'an: Mtume alihakikisha kuwa masahaba wanasoma Qur'an kwa usahihi kwa kuwakosoa na kuwafundisha njia sahihi ya kusoma, ili kuepuka makosa ya kiufundi au maana.

v. Kufanya ukaguzi wa Qur'an kila Ramadhani: Kila mwaka wakati wa Ramadhani, Jibril alikagua Qur'an kwa kushirikiana na Mtume Muhammad (s.a.w), jambo lililosaidia kuthibitisha uhalali na mpangilio wa wahyi.

vi. Kuacha mafunzo kwa ummah: Mtume Muhammad (s.a.w) alisisitiza umuhimu wa kuhifadhi na kufundisha Qur'an kwa vizazi vijavyo, akiwapa jukumu masahaba na Ummah wa Kiislamu kuitunza Qur'an hata baada ya kifo chake.

2. Andika tafsiri ya suratul-Tyn (95:1-8) na kisha toa mafunzo matano yatokanayo na sura hii.

Tafsiri ya suratul-Tyn:

- Naapa kwa tini na zeituni,
- Na kwa mlima wa Sinai,
- Na kwa mji huu ulio salama,
- Hakika tumemuumba mwanadamu kwa umbo bora kabisa,
- Kisha tukamrudisha chini kabisa kabisa,
- Isipokuwa wale walioamini na wakatenda mema, watapata ujira usiokatika.
- Basi ni kipi kinachokufanya umkadhibishe hukumu?
- Je, Mwenyezi Mungu si mhukumu bora wa wote?

Mafunzo matano kutoka sura hii:

i. Umuhimu wa mazingira: Tini, zeituni, mlima wa Sinai, na mji wa salama (Makkah) vinathibitisha jinsi mazingira yanavyohusiana na historia ya kiroho ya mwanadamu.

ii. Ubora wa uumbaji wa mwanadamu: Aya ya nne inaonyesha kwamba mwanadamu ameumbwa kwa sura na umbo bora zaidi, ikisisitiza umuhimu wa kumshukuru Mwenyezi Mungu.

iii. Mwanadamu hupotea bila imani: Mwanadamu hukosa heshima ya asili anapokosa imani na matendo mema, akirudi katika hali ya chini kabisa.

iv. Imani na matendo mema ndio msingi wa wokovu: Waumini wenye matendo mema ndio wanahifadhi heshima yao mbele ya Mwenyezi Mungu na kupata malipo makubwa.

v. Haki ya Mwenyezi Mungu kuhukumu: Mwenyezi Mungu ndiye mhukumu bora wa haki, na mwanadamu hana haki ya kupinga hukumu zake.

3. Jadili vipengele vinne kuonesha udhaifu wa makafiri wenye fikra kuwa Qur'an ni aya za shetani.

i. Kinyume na wahyi wa shetani: Qur'an inahimiza wema, haki, na ibada kwa Mwenyezi Mungu mmoja, kinyume na mashetani wanaohamasisha uovu na dhambi.

ii. Changamoto ya Qur'an kwa wanadamu: Qur'an imeweka changamoto ya kuleta kitu kama sura zake, jambo ambalo makafiri hawakuweza kulitimizea, ikithibitisha kwamba Qur'an si kazi ya kibinadamu au kishetani.

iii. Uthibitisho wa utakatifu wa Qur'an: Qur'an inatambua na kulinda maadili ya juu, ikiwemo usafi wa kiroho, heshima kwa wanadamu, na haki. Hii inapingana na tabia za kishetani ambazo hueneza uchafu wa kimaadili.

iv. Kutokuwepo kwa migongano: Qur'an haina dosari au migongano, tofauti na maandishi ya kibinadamu au ya kishetani ambayo mara nyingi huwa na kasoro.

4. Kumuamini Mwenyezi Mungu si suala la kibubusa (kufuata mkumbo) bali ni suala la kitaaluma. Kwa kurejea Qur'an toa hoja sita kuthibitisha kauli hii.

i. Ishara za maumbile: Qur'an inahimiza watu kutafakari juu ya maumbile, kama mbingu, ardhi, na maji, ambayo ni ushahidi wa wazi wa uwepo wa Mungu (2:164).

ii. Uumbaji wa mwanadamu: Qur'an inaelezea hatua za uumbaji wa mwanadamu kutoka tone la manii hadi kiumbe kamili, jambo ambalo linaonyesha uweza wa Mwenyezi Mungu (23:12-14).

iii. Mifano ya kihistoria: Qur'an inaelezea matukio ya kihistoria ya kaumu zilizomuasi Mwenyezi Mungu, kama watu wa Aad na Thamud, na jinsi walivyoangamizwa.

iv. Utukufu wa Qur'an: Qur'an yenyewe inajieleza kuwa ni wahyi wa kiungu uliokuja kuwatoa wanadamu kutoka giza hadi mwanga (14:1).

v. Haki na usawa: Mafundisho ya Qur'an yanajikita katika haki na usawa, yakieleza kwamba kila nafsi itapata malipo au adhabu kutokana na matendo yake (99:7-8).

vi. Upendo na huruma ya Mungu: Qur'an inasisitiza huruma na upendo wa Mwenyezi Mungu kwa viumbe vyake, akitoa rehema na msamaha kwa waumini wanaotubu (39:53).

5. Thibitisha kwa hoja sita kuwa kuwepo maisha ya akhera ni jambo lisilopingika.

i. Maisha hayana ukamilifu duniani: Qur'an inabainisha kwamba dunia ni mahali pa majaribio, na malipo ya haki yatatolewa Akhera (67:2).

ii. Haki ya kimungu: Mwenyezi Mungu ameahidi kwamba wale wanaotenda mema watapata malipo yao, na waovu wataadhibiwa, jambo linalotimia Akhera (45:22).

iii. Kila nafsi itahukumiwa: Qur'an inaeleza kwamba kila nafsi itahukumiwa kwa matendo yake mbele ya Mwenyezi Mungu (99:7-8).

iv. Ushahidi wa Mitume: Mitume wote walihubiri juu ya kuwepo maisha baada ya kifo, wakisitiza umuhimu wa kujiandaa kwa maisha ya Akhera.

v. Ubora wa uumbaji wa Mungu: Qur'an inaeleza kwamba Mungu ambaye aliweza kuumba mwanadamu mara ya kwanza ana uwezo wa kumfufua tena baada ya kufa (36:79).

vi. Kuwepo kwa adhabu na thawabu: Qur'an inaelezea kwa undani kuhusu Pepo na Moto, kama sehemu za mwisho za maisha ya kila nafsi, jambo linalothibitisha kuwepo kwa Akhera.

6. Nguzo za tatu za imani na kuamini vitabu vya Mwenyezi Mungu. Lakini katika vitabu vyote vilivyofunuliwa, Qur'an inatofautiana na vitabu vingine vyote. Jadili tofauti nne zilizopo kati ya Qur'an na vitabu hivyo.

Nguzo tatu za imani ya vitabu vya Mwenyezi Mungu ni:

i. Kuamini kuwa vitabu vyote vilifunuliwa na Mwenyezi Mungu kwa mitume wake.

ii. Kuamini kuwa vitabu hivyo vilitumwa kwa lengo la kuongoza wanadamu.

iii. Kuamini kuwa Qur'an ni kitabu cha mwisho na cha ukamilisho wa vitabu vyote.

Tofauti kati ya Qur'an na vitabu vingine ni:

i. Ulinzi wa Qur'an: Qur'an imehifadhiwa bila kubadilishwa, tofauti na vitabu vingine ambavyo vimepotoshwa na binadamu.

ii. Umuhimu wa kimataifa: Qur'an ni mwongozo kwa walimwengu wote, ilhali vitabu vingine vilitumwa kwa jamii maalum.

iii. Ukamilifu wa mafundisho: Qur'an inatoa mwongozo wa kina unaogusa maisha yote, tofauti na vitabu vingine ambavyo vilikuwa na maelekezo ya muda maalum.

iv. Muundo wa kipekee: Lugha ya Qur'an ni fasaha na yenye nguvu ya kiroho, ikilinganishwa na vitabu vingine ambavyo vilichakachuliwa.

7. Onesha katika vipengele vinne namna utakavyoikafini maiti ya Muislamu mwanaume.

i. Kumuosha maiti: Maiti ya Muislamu mwanaume anatakiwa kuoshwa mara tatu au zaidi kwa maji safi na sabuni au maji yenye majani ya mkunazi. Ni lazima kuhakikisha sehemu za mwili, hasa zile zinazohitajika kutwaharika, zinasafishwa ipasavyo.

ii. Kumvika sanda: Baada ya kuoshwa, maiti anavishwa sanda ambayo ni nguo nyeupe, safi, na isiyo na muundo wa kifahari. Sanda inapaswa kuwa sehemu tatu kwa mwanaume, ikifunika mwili wote.

iii. Kuswaliwa sala ya jeneza: Sala ya jeneza ni sala maalum ambayo waumini huswali kwa maiti. Sala hii ni dua ya kumuombea rehema maiti na haina ruku wala kusujudu.

iv. Kumzika maiti: Maiti anazikwa kwa heshima katika kaburi lililoandaliwa kwa kufuata misingi ya Kiislamu. Maiti anawekwa kulala upande wa kulia akielekea Qibla (Kaaba).

8. Jadili kwa kina vipengele sita kuhusu wajibu wa wazazi juu ya malezi bora ya watoto.

i. Kuwapa watoto elimu ya dini: Ni wajibu wa wazazi kuhakikisha watoto wao wanapata elimu ya Kiislamu ili waweze kumjua na kumtumikia Mwenyezi Mungu kwa usahihi.

ii. Kuwapatia malezi ya maadili: Wazazi wanapaswa kuwalea watoto katika maadili mema kama ukweli, unyenyekevu, na uvumilivu ili wawe watu wenye tabia nzuri katika jamii.

iii. Kuwapa haki ya msingi: Wazazi wanapaswa kuhakikisha watoto wanapata haki zao za msingi kama chakula, mavazi, malazi, na huduma za afya.

iv. Kuwahifadhi kutokana na maovu: Wazazi wana jukumu la kuhakikisha watoto wao hawaguswi na maovu kama ulevi, uzinifu, na matumizi mabaya ya teknolojia.

v. Kuwasaidia watoto kufanikisha ndoto zao: Wazazi wanapaswa kuwaunga mkono watoto wao kielimu na kijamii ili waweze kufanikisha malengo yao ya maisha.

vi. Kuwafundisha kujitegemea: Wazazi wanapaswa kuwafundisha watoto namna ya kujitegemea na kushughulikia changamoto za maisha kwa njia sahihi.

9. Lengo la swala kama lilivyotajwa kwenye Qur'an ni kumzuia mwenye kuswali na mambo machafu na maovu kama inavyooneshwa katika sura Al-Ankabut. "Bila shaka sala (ikisaliliwa vilivyo) humzuia (huyo mwenye kusali na) mambo machafu na maovu..." (29:45). Eleza vipengele vinne vinavyoonyesha namna swala inavyomtakasa mja kimwili na kiroho (kiutu).

i. Kutakasa moyo: Swala inamfanya muumini kuwa na moyo wa unyenyekevu na imani thabiti, ikiimarisha uhusiano wake na Mwenyezi Mungu.

ii. Kuimarisha nidhamu: Swala inahimiza nidhamu ya wakati na utekelezaji wa maagizo ya Mwenyezi Mungu, jambo linalosaidia kumlea muumini kuwa mtu mwenye nidhamu.

iii. Kusafisha mwili: Kabla ya kuswali, mtu anatakiwa kutawadha au kufanya ghusl ikiwa ni wajibu. Hili linasaidia kuweka mwili katika hali ya usafi.

iv. Kujipusha na dhambi: Swala huchochea mtu kuachana na maovu na kushikamana na njia ya haki, kwani mja hukumbushwa kila mara kuhusu hukumu ya Mwenyezi Mungu.

10. Kwa kutumia hoja sita, thibitisha kauli hii: “Umar bin Abdul-Aziz ni Khalifa wa tano wa Mtume (s.a.w).”

i. Uadilifu wake wa kipekee: Umar bin Abdul-Aziz alikuwa mfano wa kuigwa katika uadilifu, akifanya maamuzi yote kwa kufuata sheria za Kiislamu, jambo ambalo lilimfanya aheshimike kama kiongozi wa Kiislamu.

ii. Kuimarisha usawa wa kijamii: Umar alihakikisha haki za masikini na wanyonge zinalindwa, akiwapa nafasi sawa katika jamii bila ubaguzi wa kijamii au kikabila.

iii. Kusimamia nidhamu ya fedha za umma: Alisimamia uchumi wa dola ya Kiislamu kwa haki, kuhakikisha mapato na matumizi ya serikali yanazingatia misingi ya Kiislamu.

iv. Kuimarisha elimu ya Kiislamu: Umar bin Abdul-Aziz alisisitiza umuhimu wa elimu ya Kiislamu kwa kuanzisha vituo vya elimu na kuhimiza watu kujifunza Qur'an na Sunna.

v. Kuleta amani na mshikamano: Utawala wake ulileta amani na mshikamano kati ya makundi tofauti ndani ya dola ya Kiislamu, akionyesha uongozi wa mfano.

vi. Ushirikiano na washauri wa Kiislamu: Umar alihusisha wanazuoni wa Kiislamu katika maamuzi ya serikali, jambo lililomfanya aonekane kuwa karibu na mafundisho ya Mtume (s.a.w).

11. Eleza sababu sita zilizopelekea “riddah” hadi kuuawa kwa khalifa Uthman.

i. Malalamiko kuhusu viongozi wa mikoa: Baadhi ya watu walimlaumu Uthman kwa kuteua viongozi wa mikoa kutoka familia yake, wakidai upendeleo.

ii. Kupungua kwa nidhamu ya kiutawala: Utawala wa Uthman ulikumbwa na changamoto za nidhamu, jambo lililosababisha watu kuhoji uongozi wake.

iii. Kuzorota kwa uchumi: Kushuka kwa uchumi kulisababisha malalamiko kutoka kwa watu, hasa masikini, waliokuwa wakihihi hawapati haki.

iv. Fitna ya wapinzani: Wapinzani wa Kiislamu walitumia fitna na hila za kueneza chuki dhidi ya Uthman, wakihimiza uasi dhidi yake.

v. Ueneaji wa propaganda: Propaganda za upinzani zilienea kwa kasi, zikisababisha wengi kumshuku Uthman hata bila sababu za msingi.

vi. Udhaifu wa kijamii: Kuvunjika kwa mshikamano wa kijamii kulichangia kupanda kwa fitna, hatimaye kusababisha kuuawa kwa Uthman.

12. Chambua mafunzo sita kwa Waislamu wa leo kutokana na Hijra ya Mtume (s.a.w) kwenda Madina.

i. Umuhimu wa mshikamano: Hijra inafundisha Waislamu kuwa na mshikamano na kushirikiana ili kufanikisha malengo ya Kiislamu.

ii. Kusimamia haki: Mtume alihimiza usawa na haki kati ya makundi mbalimbali ya watu, jambo ambalo linapaswa kuigwa na Waislamu wa leo.

iii. Kujitahidi kwa ajili ya dini: Hijra inasisitiza umuhimu wa kujitolea kwa ajili ya dini, hata kama inahusisha kuacha mali na makazi.

iv. Kuimarisha mshikamano wa kijamii: Ushirikiano kati ya Muhajirina na Ansar unatoa mfano bora wa mshikamano wa kijamii unaohitajika leo.

v. Kuweka mkataba wa kijamii: Mkataba wa Madina ulifundisha umuhimu wa kuweka sheria na taratibu zinazodumisha amani na usawa katika jamii.

vi. Kumtegemea Mwenyezi Mungu: Mtume na masahaba wake walimtegemea Mwenyezi Mungu katika kila hatua ya Hijra, jambo linalowafundisha Waislamu kumtegemea Mungu katika kila jambo.